

**Комиссияи иқтисодии Созмони милали муттаҳид барои Аврупо**

**Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон**

**Гузориш дар боари нишасти чоруми дучониба оид ба  
ҳамкорӣ дар соҳаи гидрология ва муҳити зист дар миёни  
Афғонистон ва Тоҷикистон\***

**Душанбе, Ҷумҳурии Тоҷикистон, 24-25 ноябри соли 2014**

---

\* Гузориши мазкур бе таҳрири расмӣ аз ҷониби бахши муҳити зисти Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо (UNECE) нашр шудааст.

**А. Корҳои омодагӣ барои баргузори нишаст**

1. Чорумин нишастии дучониба миёни мақомот ва коршиносони олирутбаи Афғонистон ва Тоҷикистон дар соҳаи гидрология ва муҳити зист дар ш. Душанбе (Ҷумҳурии Тоҷикистон) дар санаи 24-25 ноябри соли 2014 баргузор шуд. Нишастии мазкур аз ҷониби Комиссияи иқтисодии Созмони милал барои Аврупо ва дафтари Созмони амният ва ҳамкории Аврупо дар шаҳри Душанбе ва ҳамкории наздик бо Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, дастгирии лочистикӣ ва асосӣ аз шабакаи муҳитизистии Зой (Zoі) (Женева, Швейтсария) созмон дода шуд. Барномаи нишаст дар Замимаи 1 қобили дарёфт аст.

2. Нишаст дар чорҷӯби лоиҳаи "Таҳкими ҳамкорӣ дар мавриди идоракунии ҳавзаи дарё миёни Афғонистон ва Тоҷикистон дар болооби дарёи Омӯ" баргузор гардид, ки аз ҷониби Комиссияи иқтисодии Созмони милал барои Аврупо ва кӯмаки молиявии ҳукумати Федератсияи Россия ва дастгирии иловагии дафтари Созмони амният ва ҳамкории Аврупо дар шаҳри Душанбе татбиқ мешавад. Мақсади лоиҳаи беҳсозии ҳамкории дучониба дар соҳаи идоракунии экосистемаи минтақаҳои кӯхистон, гидрология, офатҳои табиӣ, тағйироти иқлимӣ ва дигар масъалаҳои дорои афзалият ва таҳкими ҳамкории институтсионалӣ ва техникӣ мебошад.

### **1. Мақсадҳои нишаст**

3. Мақсадҳои нишаст ба таври зайл мебошанд:

- Баррасии амалисозии натиҷаҳои нишастҳои қаблӣ ва равандҳои ислоҳоти давомдори мақомоти давлатӣ дар Афғонистон ва Тоҷикистон ба шумули доираи уҳдадорихои фанӣ ва узвият дар гурӯҳҳои кории техникӣ;
- Муаррифии натиҷаҳо аз боздидҳои техникӣ/экспедитсияҳо дар ҳавзаи болооби дарёи Омӯ дар баҳор ва тирамоҳи соли 2014;
- Банақшагирии муштараки фаъолиятҳо дар соҳаи гидрология ва муҳити зист дар қисмати болооби ҳавзаи дарёи Омӯ барои солҳои 2015-2017 ва дар дурнамо то соли 2020;
- Баррасии замина барои мубодилаи маълумот дар соҳаи гидрология ва ҳамохангӣ чихати инкишофи назорати гидрологӣ;
- Баррасии имкониятҳо барои арзёбии муштараки муҳити зист бар асоси шохисҳо ва тадбирҳо чихати такмили вазъи муҳити зист;
- Баррасии механизмҳо барои ҳамкорӣ ва ҳамёрӣ.

### **2. Иштирок**

4. Шаш нафар иштироккунанда аз Афғонистон ва беш аз 40 нафар иштироккунанда аз Тоҷикистон ва кишварҳои Осиёи Марказӣ дар нишаст мазкур хузур доштанд. Наздики 15 иштироккунанда аз созмонҳо ва муассисаҳои байналмилалӣ ба монанди Идораи Кумитаи иҷроии Хазиная байналмилалӣ наҷоти баҳри Арал, Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо, Созмони амният ва ҳамкорӣи Аврупо, GIZ, лоиҳаи пилотӣ барои тобоварии иқлимӣ, Барномаи рушди Созмони милал, Агентии рушди байналмилалии Иёлоти Муттаҳидаи Амрико ва DKU дар ин нишаст иштирок карданд. Ба таври умум, беш аз 45 иштироккунанда дар ин нишаст хузур доштанд. Феҳристи иштироккунандагон дар **Замимаи 2** оварда шудааст.

## **Б. Ифтитоҳи нишаст**

5. Рӯзи якуми нишаст (24 ноябри соли 2014) аз ҷониби Хайрулло Ибодзода раиси Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ифтитоҳ шуд. Ӯ аз ҳаёти намояндагии Афғонистон истиқбол кард, аз созишноми байнидавлатӣ ёдовар шуд, ки аз ҷониби ҳар ду кишвар дар соли 2010 имзо шудааст ва пешрафти назаррасе дар барқарорсозии тамосҳо, гурӯҳҳои кории техникӣ ва тафохумномаҳо миёни муассисаҳо барои амалисозии созишномаи мазкур ҳосил шудааст. Ӯ аз соли 2013 ҳамчун соли байналмилалӣ ҳамкорӣ дар соҳаи об ва алоқаи он барои ҳамкорӣ дар соҳаи дарёи Панҷ/Ому ёдрас шуд. Ойхон Шарифова - муовини раиси кумитаи ҳифзи муҳити зисти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз иштироккунандагон истиқбол кард ва вазифаи раисӣ ва барандагии чаласаро ба уҳда гирифт.

6. Муҳтарам Маркус Мюллер - сафири Созмони амният ва ҳамкорӣи Аврупо дар Тоҷикистон дар мавриди аҳамияти нишаст ва раванди ҳамкорӣи дучониба дар контексти об ва амният таъкид кард. На танҳо ҳамкорӣ дар заминаи назорати гидрологӣ ва ҳифзи муҳити зист, балки кӯшишҳо барои таҳқиқ ва омӯзиш барои дарки беҳтари вазъ ва тамоюлҳои ҷорӣ зарурӣ мебошанд. Тағйироти иқлимӣ мавзӯи нигаронкунанда барои ҳар ду кишвар дар дарозмуддат мебошад ва ҳамкорӣи қавӣ барои ҳалли он зарур аст.

7. Ҷаноби Ботир Ҳочиев намояндаи Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо изҳор дошт, ки ҳамкорӣ миёни Афғонистон ва Тоҷикистон дар соҳаи идоракунии пойдори захираҳои об, гидрология ва муҳити зист як пешрафти хеле мусбат хоҳад буд. Боиси хушҳолист, ки ҳар ду кишвар гурӯҳҳои кории техникӣ ташкил кардаанд ва қадамҳои ташаббусӣ ва амалиро дар соҳаҳои зерин мебардоранд: мубодилаи иттилоот, давраҳои

таълимӣ (тренинг) барои мутахассисони ҷавон, мубодилаи таҷрибаҳо. Қадамҳои баъдӣ ба эҷоди эътиҳод ва иродаи сиёсӣ барои ҳамкорӣ дар доираи васеътар бо истифода аз заминаҳои мавҷуд ба монанди RECCA, барномаи махсуси Созмони Милал барои иқтисодҳои Осиеи Марказӣ мусоидат хоҳад кард, ки заминаи муҳими ҳамкориро фароҳам менамояд. Идоракунии якпорчаи захираҳои об ва алоқаи байниҳамдигарии об - энергия - кишоварзӣ бояд ба таври систематикӣ дар миён гузошта шавад. Ҳалли техникӣ масъалаҳо ба иродаи сиёсӣ ва дастгирии институтсионалӣ ниёз дорад. Роҳиҳалҳо бояд бар асоси қонуни байналмилалӣ об бошад ва Конвенсия оид ба оби Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо воситаҳо ва таҷрибаҳои мухталифро пешниҳод мекунад, ки мумкин аст аз ҷониби ҳар ду кишвар мавриди омӯзиш ва истифода қарор гирад.

8. Сергей Колотинский - сафири Федератсияи Россия аз иштироккунандагон истиқбол кард, аз раванди ҳамкории дучониба изхори қаноатмандӣ намуд ва ба иштироккунандагон комёбӣ орзу кард.

9. Ҷаноби Султонмаҳмуд Маҳмудӣ - аз Вазорати энергетика ва оби Ҷумҳурии Исломии Афғонистон дар мавриди доманаи нишастҳои ҷорӣ ва қаблӣ тавзеҳ дод ва боварӣ изҳор намуд, ки ин раванди ҳамкорӣ заминаро барои баррасӣ ва пайдо кардани роҳиҳалҳо ҷиҳати мушкилоти муҳитизистӣ ва об ба таври ҳамҷониба ва бамаврид, пешрафт ва некуаҳволии ҳар ду кишвар муҳайё хоҳад кард. Дарёи Панҷ/Ому ба таври муштарак дар миёни Афғонистон ва Тоҷикистон мавқеъ дорад, ки дар дараҷаи аввал аз борон, барф ва пирияхҳо ғизо мегирад. Ҳар ду кишвари болооб оби зиёд истеҳсол мекунад, вале нисбатан миқдори ками обро истифода менамоянд ва аз имкониятҳои мавҷуд ғоидаи камтаринро мебаранд. Хушксолиҳо ва дигар таъсири тағйироти иқлимӣ ҳамроҳ бо буридани дарахтони ҷангал ба пойдоии захираҳои об таъсири манфӣ ворид мекунад. Ҳадафи раванди мазкур инкишофи системаи муштарак барои назорати захираҳои об ва мубодилаи иттилоот мебошад то наслҳои ҳозира ва оянда аз ин заминаи ҳамкорӣ истифода кунанд. Мо умедворем, ки дигар кишварҳои ҳавзаи дарё аз чунин ҳамкорӣ ғоида хоҳанд дид.

## **В. Тасдиқи рӯзномаи нишаст**

10. Рӯзномаи нишаст тасдиқ шуд:

а. Суханрониҳои ифтиҳонӣ ва муаррифии иштироккунандагон;

б. Ҷаласаи 1: Назорати гидрологӣ ва ҳифзи муҳити зист: пешрафтҳои ахир, татбиқи амалӣ ва чашмандозҳо дар Афғонистон ва Тоҷикистон;

- в. Чаласаи 2: Санадҳои асосӣ барои инкишофи ҳамкорихои оянда;
- г. Чаласаи 3: Иттилоот аз шарикони байналмилалӣ, механизмҳои татбиқ ва ҳамкориҳои мутақобил;
- ғ. Чаласаи хотимаӣ: Баррасӣ ва таъйиди санадҳои асосӣ.

11. Рӯзномаи нишаст дар замимаи 1 оварда шудааст.

## **Г. Суханрониҳо**

12. Далер Холмуҳаммадов - вазири энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳайати Афғонистон истиқбол кард ва дар мавриди набудани механизмҳои ҷорӣ дучониба ҷиҳати ҳамоҳангии фаъолиятҳои марбут ба нерӯи обӣ ва масрафи об тазаккур дод ва таъкид намуд, ки ҳамкорӣ дар заминаи муҳити зист ва гидрология раванқ меёбад. Вазорат эҷоди тавоноҳои ин дарёи муштаракро ташвиқ мекунад ва умедвор аст, ки дар мавриди мушкилоти об ва энергия мавқеияти муштарак пайдо шавад. Д.Холмуҳмадов тазаккур дод, ки миқдори азими оби дарёи Панҷ/Омӯ дар Тоҷикистон ва Афғонистон истехсол мешавад ва низ дар мавриди иртиботи ҷараёни оби дарё ва пирияхҳои табиӣ сухан гуфт.

13. Мустаъинубиллоҳ Балағ намояндаи Вазорати умури хориҷаи Афғонистон пешниҳод кард, ки дар ҳоле ки тағйироти иқтисодӣ дар маркази таваҷҷуҳ қарор мегиранд, нигарониҳои сиёсӣ ва амниятӣ дар дараҷаи баъдӣ гузошта мешаванд. Саноати истихроҷӣ ва кишоварзӣ бахшҳои асосии иқтисод барои инкишофи оянда ва шукуфоии Афғонистон мебошанд ва об манбаи муҳим ба ҳисоб меравад. Ба ғайр аз иродаи сиёсӣ Афғонистон ба ҳимояти донорҳо ва созмонҳои байналмилалӣ ниёз дорад. Афғонистон дар як барномаи махсуси Созмони Милал барои иқтисодҳои Осиеи Марказӣ (UN SPECA) иштирок мекунад, ки таъмини энергия, ҳамкорӣ дар бахши об ва муҳити зистро фаро мегирад.

14. Анвар Ҳомидов намояндаи Кумитаи ҳифзи муҳити зисти Тоҷикистон тазаккур дод, ки кишварҳо қадамҳои мушаххасро ба сӯи ҳамкориҳои гидрорологӣ ва ҳавошиносӣ бардоштаанд ва бозёфтҳои ду экспедитсияро ба стансияҳои гидрорологӣ ва ҷойҳои дигар натиҷагирӣ намуд. Бонки осиеи рушд барои сохтмони стансияи Айваҷ дар дарёи Омӯ кумаки молиявӣ таъмин намуд, ки ҳоло аз ҷониби Тоҷикистон дар марҳилаи озмоишӣ идора мешавад. Афғонистон аз сохтмони инфрасохтор барои стансия дар

соҳили чап ҳимоят ва ҳусни ният зоҳир намуд. Эҷоди кӯпрукҳои нав дар Хирманҷо, Хоруғ, Ишкошим ва дар ноҳия Ванҷ ба эҷоди минтақаҳои озода иқтисодӣ ва коҳиши нархи озуқаворӣ дар вилоятҳои дурдасти Афғонистон мусоидат хоҳанд кард.

15. Султон Маҳмудӣ аз номи ҳайати Афғонистон аз ҷониби Тоҷикистон барои меҳмоннавозӣ изҳори сипос кард ва бар робитаҳои неки ҳамчаворӣ миёни ду кишвар таъкид намуд. Ӯ ёдовар шуд, ки мушкилот ва ҷолишҳои асосии асри 21 мавриди баррасӣ қарор гирифтанд; кишварҳо дар бораи масъалаҳои мазкур, сарватҳои фарҳангӣ ва табиӣ табодули назар карданд, ки бояд барои наслҳои ҳозира ва оянда ҳифз шаванд. Аз Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо, Созмони амният ва ҳамкорӣ Аврупо ва Созмони Зои (Zoi) барои саҳм гирифтанишон дар раванди ҳамкорӣ изҳори сипос намуд. Ҷаноби Маҳмудӣ дар бораи Шӯрои миллии идоракунии об ва идоракунии якпорчаи об дар миёни панҷ шӯрои ҳавзаҳои дарё дар Афғонистон сухан гуфт ва зикр кард, ки 6 муассиса ё идора дар соҳаи Панҷ/Ому ҷалб шудаанд ва дар мавриди истгоҳҳои худкор (автоматӣ) ва назоратҳои муштараки барфу ях фаъолиятҳои таблиғӣ ва ҳимоятӣ анҷом медиҳанд. Ҷаноби Маҳмудӣ ҳамчунин пешниҳод кард, ки кишварҳо ба таҳкими ҳамкорӣ дар мавриди тағйироти иқлимӣ, энергия, буридуни ҷангалҳо ва ҷараёни селоб ниёз доранд. Аз ҷумлаи масъалаҳои техникӣ ӯ масъалаи таҳшинҳои муаллақро зикр кард, ки андозагирии он мумкин аст барои нигоҳдории инфрасохтор дорои аҳамият мебошад.

16. Иззатуллоҳ Сиддиқӣ намояндаи Идораи миллии ҳифзи муҳити зисти Афғонистон афзалиятҳои давомдорро дар соҳаҳои тағйироти иқлимӣ, ҷангалдорӣ мушаххас кард ва изҳор намуд, ки дар айни ҳол ба корридори Вахон ва фарҳанги махсуси он ва ҷолишҳои муҳитизистӣ ба монанди пиряхҳои обшаванда ва таҳдидҳои гуногунии биологӣ тавачҷуҳ зоҳир мешавад. Паланги барфӣ гунаи (навъи) нодир ва махсус дар минтақа аст. Мақомоти Афғонистон дар ин охирҳо тамоми минтақаро ҳамчун парки миллий эълон кардааст ва кор ҷиҳати таҳияи нақшаҳои идоракунӣ, қонунҳо ва муқаррарот идома дорад.

17. Ҷамид Расулов корманди Муассисаи давлатӣ оид ба гидрометеорологияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва намояндаи доимии Созмони ҷаҳонии ҳавошиносӣ се ҳадафи асосии лоиҳаи давомдори ҳавосанҷӣ дар Тоҷикистонро ҷамъбаст намуд:

1) Баланд бардоштани тавоноии кормандон, тақмили инфрасохтори техникӣ ва кафолат додани равишҳои мутобиқ бо роҳнамо ва стандартҳои Созмони ҷаҳонии ҳавошиносӣ; 2) Тақмил ва беҳбуд бахшидани тарзи кори

муассисаҳои соҳаи гидрология ва пешгӯӣ; 3) Такмил ва беҳбуд бахшидани кори муассисаҳои ҳавошиносӣ ва пешниҳоди хидматрасонӣ ба тамоми аҳоли ва корбарон. Ҷ интизор дорад, ки ин ҳама талошҳо боиси пешрафт дар пешгӯии офатҳо хоҳанд шуд. Ҷаноби Расулов ҳамчунин дар мавриди коммуникатсияи сеवуми миллӣ таҳти UNFCCC тавзеҳ дод, ки дар мавриди афзоиши ҳарорат ва тағйирот дар меъёрҳои бориш, тағйирот дар пӯшиши пиряхҳои кишвар ба шумули пиряхи бузурги Федченко ва лоиҳаҳо то соли 2100 гузориш медиҳад.

18. Неъматулло Сафаров корманди маркази миллии гуногунии биологӣ ва амнияти биологӣ ба созмондиҳандагон ва донорҳо изҳори сипос кард, ки барои муддати тӯлонӣ аз раванди ҳамкории дуҷониба Ҷимоят мекунанд ва дар мавриди мушовираҳои муҳитизистӣ ва амниятӣ дар солҳои 2006-2007 дар Душанбе ва Кобул ва ҳамчунин таҳқиқи масъалаҳои минтақаи дарёи Омӯ дар чорҷӯби ташаббуси ENVSEC тазаккур дод. Ҷ дар бораи тадбирҳои тавзеҳ дод, ки иштироккунандагон ҳангоми таҳқиқ мушоҳида карданд, аз ҷумла эҷоди камарбандҳои ҷангалӣ дар ҳошияи киштзорҳои биринҷ дар Афғонистон. Ҷ ҳамчунин дар мавриди ҷанде аз маводи мунташиршуда ёдовар шуд: - Атласи ҳамкорӣ ва роҳнамои майдонии гуногунии биологӣ Афғонистон. Зимни баррасии мақсадҳои стратегияи гуногунии биологӣ Н.Сафаров ба истифодаи номуназзам аз манбаъҳои табиӣ ҳамчун масъалаи муштарак барои ҳар ду кишвар тамаркуз кард. Тоҷикистон хонаи беш аз 300 навъи ваҳшии хешовандони гиёҳони парваришӣ мебошад ва бахше аз манбаъҳои генетикии худро дар кишвар ва бахши дигарро дар маркази ҷаҳонӣ дар Норвегия нигоҳ медорад. Ба манзури пайдо кардани навъҳои генетикӣ ва навъҳои гуногун, ки дар шароитҳои шадиди иқлимӣ бардошт карда метавонанд, таҳқиқи гуногунии биологӣ зиротӣ (кишоварзӣ) идома дорад ва Тоҷикистон меҳода бозёфтҳои худро дар ин замина бо Афғонистон мубодила кунад. Кишварҳо метавонанд ба таври қобили мулоҳизае дар мавриди паланги барфӣ, шинондани дарахтон дар ҷангал ва дигар масъалаҳои мавриди тавачҷуҳи муштарак ҳамкорӣ кунанд.

19. Ҷаноби Балағ намояндаи Вазорати корҳои хориҷии Афғонистон тавзеҳ дод, ки Вазорати корҳои хориҷӣ ду шубҳаи вобаста ба масъалаҳои об дорад ва ҳадафи ислоҳоти ҷорӣ институтсионалӣ ҳадаи ақал коҳиш додани талошҳо ва вобастагӣ аз кумакҳо мебошад. Қонун дар бораи об, ки соли 2009 қабул шудааст, масъалаҳои моликият, пардохтҳо, ҳуқуқ, иҷозатномаҳо ва истифодаи эҳтиёткоронаи об, эҷоди самтҳои барои ташаккули сиёсати фаромарзи вобаста ба об танзим мекунад. Таҳияи сиёсати фаромарзии об соли 2013 шурӯъ шуда ва интизор меравад, ки дар

соли 2015 бо дарназардошти манфиатҳои миллии Афғонистон ва принсипи пазируфташудаи байналмилалӣ чамъбаст шавад.

Вазорати умури хориҷаи Афғонистон дар чорчӯбҳои созмонҳои монанди СПЕСА, РЕССА, UNECE, ЕСО, UNESCAP равобитаи худро ҳифз кардааст. Мақомоти Афғонистон ҳанӯз ҳам кумакҳои иқтисодиро ба унвони дастгирӣ барои масъалаҳои муҳитизистӣ дар назар мегиранд ва ба нақши об дар рушди иқтисодӣ тамаркуз мекунанд.

20. Чаноби Сидиқӣ намояндаи идораи миллии ҳифзи муҳити Афғонистон тазаккур дод, ки идораи мазкур дар соли 2005 таъсис дода шуд ва қонуни муҳити зисти соли 2007 чорчӯби муҳим ҳисобида мешавад. Тарҳи нави қонун масъалаҳои монанди идоракунии ҳаёти ваҳш, партовҳо ва сифати обро фаро мегирад. Афғонистон узви 14 конвенсия ва протоколи байналмилалӣ мебошад ва гузоришҳои миллии давлатиро дар бораи муҳити зист дар солҳои 2003, 2008 ва ниҳоят дар соли 2013 таҳия кардааст. Рӯйхати нави навъҳои таҳти ҳимоят 138 навъ аст. Барномаи дуҷуми милли дар бораи тағйироти иқлимӣ, стратегияи мутобиқшавӣ ба тағйироти иқлимӣ ва нақшаи мудирияти системаи миллии минтақаҳои таҳти ҳифозат дар дасти таҳия мебошад. Чаноби Сидиқӣ ба зарурати банақшагирӣ ва баргузориҳои экспедитсияи муштарак ва фаъолиятҳои амалӣ таъкид намуд.

21. Фаҳимуллоҳ Зиёӣ аз Вазорати зироат, обёрӣ ва молдории Афғонистон дар мавриди доштани назарҳои васеътар оид ба захираҳои об ва ҳадафҳои бузургтар барои идоракунии яқпорчаи захираҳои об сухан гуфт. Ӯ пешниҳод кард, ки кумитаи/комиссияи муштарак метавонад мақоми салоҳиятдор барои идоракунии қорҳои вобаста ба дарё бошад. Зимни додани тавзеҳот дар бораи доираи уҳдадорӣҳои гурӯҳи қорӣ чаноби Зиёӣ пешниҳод кард, ки кишварҳо бар асоси майл ва хоҳиши худ метавонанд дигар гурӯҳҳои қориро низ шомил созанд.

22. Чаноби Маҳмудӣ аз ҳайатҳои намояндагӣ даъват кард, ки дурнамоҳои рушди гидрологиро дар назар гиранд. Ӯ қайд кард, ки Афғонистон наметавонад зарфияти гидрологии худро ба таври комил истифода намояд. Чаноби Маҳмудӣ гузориш дод, ки кишвар дар назар дорад нақшаҳои рушди обро пайгирӣ намояд, ки истифодаи боинсофона ва одилонаи обҳои марзиро барои қоҳиш додани вобастагии кишвар ба кумакҳои ғизоӣ ва тамкили амнияти энергетикӣ кафолат медиҳад. Афғонистон аз захираи энергия ғанӣ аст ва метавонад ҳамчун кишвари транзит хидмат кунад.



23. Чаноби Каримҷон Абдулалимов аз Муассисаи давлатӣ оид ба гидрометеорологияи Ҷумҳурии Тоҷикистон лоиҳаи созишнома дар бораи мубодилаи маълумотро муаррифӣ кард ва роҷеъ ба ҳамкориҳои идораи худ бо муассисаҳои Ўзбекистон ва Қирғизистон сухан гуфт. Пас аз ин муаррифии иштироккунандагон, чузъиёт ва хусусиятҳои тафохумнома мавриди баррасӣ қарор гирифт.

24. Виктор Новиков аз шабакаи муҳитизистии Зой (Zoï Environment Network) тавзеҳотро дар бораи мафҳуми муаррифии озмоишӣ ва корбурди шохисҳои муштаракӣ муҳитизистӣ дар Афғонистон ва Тоҷикистон пешниҳод намуд. Маълумоти гидрологӣ ва иттилоот дар бораи муҳити зист бояд муносиб бошад ва дар формате муаррифӣ шавад, ки барои сиёсатгузорон ва мардум қобили қабул бошад. Маҷмӯаи шохисҳо ва маълумотҳо бояд вазъи муҳити зист, холишҳо ва тамоюлҳоро нишон диҳад ва чиҳати мушаххас кардани стратегияҳо ва тадбирҳои воқуниш дар сатҳи маҳаллӣ, ҳавзавӣ ва миллӣ кумак кунад. Аз тариқи раванди ҳамкорӣ ҳар ду кишвар мехоҳанд тавоноҳои мақомоти муҳитизистӣ ва коршиносони худро дар соҳаи омодаسازی ва таҳияи арзёбии муҳитизистӣ бар асоси шохиси ҳозиразамон, вазъи гузоришҳои муҳитизистӣ ва нақшаи амалкардро барои ҳалли масъалаҳои калидӣ дар ҳавзаҳои дарёи Панҷ/Ому баланд бардоранд.

25. Дар рӯзи дувум (25 ноябри соли 2014) пас аз суханронии хулосавии Ойхон Шарифова, Бегмурод Муҳаммадалиев, мудирӣ шуъбаи тоҷикистони IFAS, аз сохтори идоракунӣ ва афзалиятҳои кори IFAS ёдовар шуд ва бар аҳамияти ҳифзи муҳити зист ва банақшагирӣ ва назорати захираҳои об дар болооби ҳавзаҳои дарёи Ому таъкид намуд.

26. Доктор Мартин Русман аз дафтари Созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо дар Тоҷикистон тавзеҳоти мухтасаре дар бораи фаъолиятҳои Созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо дар бахши идоракунӣ об, амнияти энергетикӣ ва муҳити зист пешниҳод намуд. Яке аз фаъолиятҳои асосӣ барои мусоидат ба ҳамкориҳои марзӣ миёни Тоҷикистон ва кишварҳои ҳамсоя дар мавриди захираҳои об аз ҷумла қадамҳо ба сӯи ташкили комиссия/қумитаи ҳавзаҳои дарё миёни Тоҷикистон ва Афғонистон мебошад. Дар давоми соли 2014 идораи Созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо дар Тоҷикистон аз раванди ҳамкориҳои дучониба дар соҳаи муҳити зист ва гидрология ба шумули экспедитсияҳо ба қисматҳои поёнӣ, миёни ва болоии дарёи Ому ва чанд ҷаласаи гурӯҳи кории техникӣ ҳимоят кард. Дар соли 2015 идораи Созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо дар Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои

Аврупо ҳимоят аз ҳамкорӣ дар соҳаи муҳити зист ва гидрологияро идома хоҳад дод. Илова бар ин, Созмони амният ва ҳамкории Аврупо дар Тоҷикистон давраҳои омӯзишӣ барои кормандони Вазорати энергетика ва захираҳои оби Тоҷикистон дар мавриди идоракунии якпорчаи захираҳои об ва қонунҳои байналмилалии об баргузор хоҳад кард ва дар фаъолиятҳои омӯзишӣ ва баланд бардоштани огоҳӣ барои мактабҳо ва ҷавонон дар минтақаи ҳамҷавор ва аз тариқи шабакаи марказҳои иттилоотӣ ва муҳитизистии Аархус (Aarhus) саҳм хоҳад гирифт. Шурӯъ аз соли 2015 Созмони амният ва ҳамкории Аврупо якҷоя бо Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо дар назар дорад фаъолиятҳои барои амнияти садҳо анҷом диҳад. Дар бахши энергетика Созмони амният ва ҳамкории Аврупо аз таъсири маркази минтақавии энергетика дар шаҳри Душанбе ҳимоят мекунад, ки ҳамчун институти маҷозии хидмат ва принсипҳои дипломатияи энергетикаро татбиқ хоҳад кард ва дар мавриди масъалаҳои энергетика дар Осиёи Марказӣ, Афғонистон ва Муғулистон диалогро ташвиқ хоҳад намуд.

27. Ҳочиев - намояндаи Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо ба иштироккунандагон дар бораи фаъолиятҳои муҳитизистии Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо ва Конвенсияи комиссияи мазкур иттилоъ дод. Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо дар бахши об аз ҳамкории минтақавӣ ва диалогҳои сиёсати миллӣ ҳимоят мекунад ва дар тақмили тавоноии институтсионалӣ барои ҳамкории минтақавӣ, сифати об ва амнияти сад саҳм мегирад. Дар соли 2015 ва пас аз он Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо ба ҳимоят аз нишастҳои дучонибаи ҳамкории солони миёни Афғонистон, Тоҷикистон, таҳияи сиёсати вобаста ва дахлдор ва маводи иттилоотӣ идома хоҳад дод ва дар мубодилаи маълумоти гидрологӣ, назорати муштарак бар муҳити зист ва шохисҳо ва дигар соҳаҳои дорони афзалият саҳм хоҳад гирифт.

28. Гулзада Ажитова - намояндаи Агентии рушди байналмилалии Иёлоти Муттаҳида дар Осиёи Марказӣ дар шаҳри Алма-ато ба иштироккунандагон дар мавриди чанд лоиҳаи ҳавзаи дарёҳои хурд маълумот дод. Лоиҳаҳои мазкур ба баланд бардоштани огоҳии истифодабарандагони об тамаркуз хоҳанд кард ва бар таҷрибаи КАРЕК (CAREC) дар дарёҳои Испара ва Исфара (водиҳои Фарғона) хоҳанд буд. Ӯ қайд кард, ки дар Афғонистон чанд лоиҳа дар ҳоли амалишавӣ ҳастанд ва лоиҳаи нави идоракунии ҳавзаи ҷамъшавии оби дарё дар дарёҳои дохилӣ дар марҳилаи банақшагирӣ қарор дорад ва ӯ аз иштироккунандагон даъват кард, ки пешниҳодҳои худро пешбарӣ намоянд.

29. Саид Шарифов аз Донишгоҳи Олмон ва Қазоқистон ба иштироккунандагон дар бораи барномаҳои мастерӣ, мактабҳои тобистонӣ, имкониятҳои таълим тавассути абзорҳои электроникӣ ва дигар давраҳои таълимӣ, ки донишгоҳи мазкур пешниҳод мекунад, маълумот дод. Ӯ донишҷӯёни ҳар ду кишварро ташвиқ кард то барои курсҳои мазкур, аз ҷумла курсҳои таълимӣ дар бораи об дархост пешниҳод кунанд.

30. Доктор Стефан Вейсе аз маркази таҳқиқоти муҳитиестии Олмон дар мавриди натиҷаҳои таҳқиқоти охир дар бораи пиряхҳо таҳаррукҳои (динамикаҳои) гидрологӣ дар Помири Тоҷикистон, ҳавзаи обчамъшавии дарёи Ғунд ёдовар шуд. Ӯ дар бораи гидрология, тавозуни об ва муделҳои иқлимӣ маълумоти муфассал дод ва тавачҷуҳи иштироккунандагонро ба нуқтаҳои баландкӯҳ дар ҳавзаи дарёи Панҷ/Омӯ ҷалб кард, ки дар он ҷо танҳо чанд стансияи гидрологӣ фаъол ҳастанд ва назорат аз болои барфу пирях хеле маҳдуд анҷом мешавад.

31. Анвар Ҳомидов дар бораи лоиҳаҳои амалишудаистода дар Тоҷикистон ва вобаста ба ҳамкориҳои Афғонистону Тоҷикистон сухан гуфт. Ӯ дар бораи лоиҳаҳои тағйирпазирии иқлим дар дарёи Панҷ ва идоракунии чараёни сел, муосирсозии системаи андозагирии обу ҳаво ва теъдоде аз лоиҳаҳои кӯчактар тавзеҳ дод.

32. Ҷаноби Султон Маҳмудӣ дар мавриди чорҷӯби милии ҷорӣ институтсионалии об ва идоракунии қонунҳо, лоиҳаҳои дар ин охири анҷомшуда ва дар ҳоли амалишавӣ дар бахши об, обёрӣ ва назорати обу ҳавошиносӣ маълумот дод. Аз ҷумлаи фаъолиятҳои ҳамкориҳои дуҷониба ӯ ба афзалиятҳои зерин барои солҳои 2015-2016 таъкид намуд:

- Шурӯъи мубодилаи маълумоти гидрологӣ миёни кишварҳо ва талашҳо барои ҳамкорӣ дар соҳаи пешгӯӣ ва огоҳсозии вазъи хушксолӣ ва селоб ба иловаи таҳқиқи муштаракӣ пиряхҳо ва вазъияти барф дар сатҳҳои баланд (2500-3500 метр ва бештар);
- Барномарезӣ ва татбиқи барномаҳои таълимӣ дар мавриди назорати гидрологӣ ва муҳити зист ва масъалаҳои вобаста ба андозагирии дар маҳал, ҷамъоварии маълумот ва таҳлили он;
- Таҳқиқ ва арзёбии муштарак дар бораи таъсири тағйироти иқлимӣ бар захираҳои об;
- Татбиқи барномаҳои муштарак ва ҷамоҳангӣ барои ҳифзи соҳилҳои дарёи Панҷ ба манзури коҳиши таъсири манфии селобҳо;

- Ҳамкориҳои пуршиддат бар асоси далелҳои техникӣ ва иқтисодии потенциали барқи обии дарёи Панҷ, махсусан дар мавзеи Даштиҷум ва банақшагирии муштарак барои рушди захираҳои об.
- Ҳамкориҳои пешрафта дар сарҳад.

33. Воҳид Ҳамидов аз шӯбаи гидрологияи Муассисаи гидрометеорологияи Тоҷикистон масъалаҳои таъминоти мушоҳидаи маъмулии гидрологӣ дар минтақаҳои марзии соҳили дарёро мавриди баррасӣ қарор дод ва аз вучуди як қатор монеаҳо дар ин бахш ёдовар шуд, аз ҷумла: иҷозат барои ворид шудан, ҷадвали замонабандии мушоҳидаҳо ва монеаҳои маҳаллии обу ҳаво ба монанди боди шадид, тӯфонҳои гарду ғубор дар стансияи ба тозагӣ сохташуда дар Айваҷ. Дар минтақае миёни ноҳияи Ҳамадонӣ ва Айваҷ растаниҳои обӣ ва сохилҳои ноустувори дарёе монанди мушоҳидаҳо мешаванд. Ҳамидов қайд кард, ки таҷҳизоти ҳозиразамон барои санҷиши сифати об зарур аст.

34. Иштироккунандагон дар гурӯҳҳои кишварӣ кор карданд ва сипас ба таври муштарак мазмуни тафохумномаи мубодилаи маълумоти гидрологӣ, қарорҳои дигар ва натиҷаҳои нишастро баррасӣ ва мувофиқа карданд. Пас аз мувоҳидаи гурӯҳӣ ва анҷоми таҳрири тафохумномаи мубодилаи маълумоти гидрологӣ ва натиҷаҳои нишаст тасдиқ шуданд (**Замимаи 3 а** ва **Замимаи 4**).

35. Барномаҳои ҳамкорӣ дар тӯли солҳои 2015-2017 ва барои ҷашмандоз то соли 2020 дар мавриди гидрология ва назорати минтақаи ташаккули оби болодаст ва ҳифзи захираҳои об дар ҳавзаи дарёи Панҷ/Омӯ (**Замимаи 5**) ва муҳити зист (**Замимаи 6**) ҳам аз ҷониби иштироккунандагон бознигарӣ ва мувофиқа шуданд. Барномаҳои мазкур нишондиҳандаи афзалиятҳои феълӣ барои амалкардҳо ва ҳамоҳангии кӯшишҳо дар як ё ҳар ду кишвар ҳастанд ва мутобиқи тағйироти нав таҷдид хоҳанд шуд.

36. Мусаввадаи мафҳум (концепсия) барои муаррифии тадриҷӣ ва истифода аз шохисҳои куллии муҳити зист дар Афғонистон ва Тоҷикистон, унсурҳои шартии созишномаи ҳамкорӣ дар арсаи муҳити зист ва доираи уҳдадорӣҳои гурӯҳи кории соҳаи муҳити зист ба иштироккунандагон муаррифӣ шуданд ва назарҳо ва қарорҳо роҷеъ ба мусаввадаҳои мазкур дар нишастҳои оянда баррасӣ хоҳанд шуд.

#### **Хатми нишаст**

37. Ҳамида Расулов аз Федератсияи Россия, Комиссияи Созмони Милал барои Аврупо, дафтари созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо дар Тоҷикистон ва шабакаи муҳитизистии Зой (Zoi) барои Ҳимоят ва саҳмгузори дар раванди ҳамкориҳои дучониба изҳори сипос кард ва бар аҳамияти имзои тафҳумномаи мубодилаи маълумот ва иттилооти гидрологӣ таъкид намуд. Ӯ аз ҳамаи иштироккунандагон барои иштироки фаъол дар мубоҳисаҳо қадрдонӣ кард ва ба ҳайати Афғонистон миннатдории махсус баён кард.

38. Қаноби Маҳмудӣ изҳори умедворӣ намуд ки натиҷаҳои нишастии мазкур ба назорати ҳозиразамони гидрологӣ ва ҳифзи муҳити зист мусоидат хоҳанд кард ва бо амният ва рифоҳи инсон робитаи наздик дорад ва кӯшишҳо барои ҳамкорӣ афзоиш ва идома хоҳанд ёфт. Ӯ аз ҳамкасбони тоҷик махсусан муҳтарам Ойхон Шарифова барои хуб созмон додани нишаст, Анвар Ҳомидов, Ҳамид Расулов, хонум Фирӯза Илларионова, Виктор Новиков, идораи Созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо дар Тоҷикистон ва Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо дар Алма-ато ва Женева барои Ҳимоят аз раванди ҳамкориҳои дучониба ва сафорати Русия изҳори сипос намуд. Ӯ изҳори умедворӣ кард, ки донорҳо аз қадамҳои баъдии раванди мазкур Ҳимоят хоҳанд кард ва ба дигар ҳаммаслакони худ аз вазоратхонаҳои дигар миннатдорӣ баён намуд.

39. Анвар Ҳомидов аз номи Тоҷикистон ба ҳайати намоёндагӣ аз Афғонистон барои ташриф ба шаҳри Душанбе, иштироки фаъол дар нишаст қадрдонӣ намуд ва изҳори умедворӣ кард, ки Ҳимояти Комиссияи иқтисодии Созмони Милал барои Аврупо ва Созмони амният ва ҳамкориҳои Аврупо аз раванди мазкур идома хоҳад ёфт.

39. Дар рӯзи дувуми поёни нишаст хонум Ойхон Шарифова муовини раиси Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз натиҷаҳои пурмахсул ва муфиди нишаст изҳори қаноатмандӣ намуд. Ӯ аз ҳар ду ҳайати намоёндагӣ чихати иштироки фаъол изҳори сипос кард ва ба онҳо сафари амн орзу намуд.